

**Családon belüli erőszak, a bántalmazott nők és gyerekek
helyzete**

ZEV970

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Fogalom meghatározás:	4
A családon belüli erőszak fajtái:	5
A bántalmazó	6
A családon belüli erőszak okait magyarázó elméletek	8
Akiket érint a bántalmazás	10
A gyermekbántalmazás	10
Az elhanyagolás fajtái:	10
Férfiak sérelmére elkövetett bántalmazás	11
Idősbántalmazás	12
Magyarországi kutatás a családon belüli erőszakról	13
Kutatás legfontosabb megállapításai:	13
Empirikus kutatás	14
Témaválasztás magyarázata	15
Van segítség	24
Irodalomjegyzék:	27

Bevezetés

A családon belüli erőszak napjainkban aktuális és jelenleg is létező társadalmi probléma. Magyarországon minden második bántalmazás, halállal végződő erőszakos bűncselekménynek, ún. „családi ügynek” minősül. A brutálisan agyonvert, agyonszúrt, megfojtott, felgyújtott vagy más módon megölt áldozatok fele nem csupán ismerte, hanem egykor szerette és bízott is gyilkosában, bántalmazójában. A lelkiileg és fizikailag megalázott nők, gyerekek és idős családtagok segélykiáltásai lassan jutnak el a közvéleményhez, mivel a témát magánügyként kezelik az emberek. Az ilyenfajta bántalmazások elsődleges áldozatai a nők, valamint a gyerekek. Statisztikai adatok szerint az esetek 95%-ban a férfi az elkövető és a nő az áldozat. Minden ötödik nőt bántalmaz a férje, vagy partnere, illetve ennél sokkal magasabb a lelki erőszakot átélő, vagy átélő nők száma. A gyerekek, nők és a gyengébbek bántalmazása számos családban a napi „rutin” részét képezi. A bántalmazási folyamatok túlnyomó többségében a férfi a bántalmazó, a nő az áldozat. A hozzátartozó életének kioltását többnyire éveken, sőt évtizedeken át tartó rendszeres és brutális bántalmazássorozat és terror előzi meg.

Dolgozatom során részletesen leírom, hogy a családon belüli erőszak milyen területeket érint (gyermekbántalmazás, asszonybántalmazás, férjbántalmazás, idősbántalmazás). Említést teszek a családon belüli erőszakot magyarázó elméletekről. Rá szeretnék mutatni arra, hogy van segítség, ha a különböző intézményeket, a témával foglalkozó szervezeteket, alapítványokat megkeresi az ember.

Dolgozatomban egy esettanulmányon keresztül szeretném bemutatni a családban előforduló bántalmazás folyamatát. Kutatásom során mélyinterjúkat készítettem, valamint felkerestem Miskolcon a Családsegítő Központot, ahol interjút készítettem az intézmény vezetőjével.

Fogalom meghatározás:

A **családon belüli erőszak**nak nincs egységesen meghatározott definíciója, azonban ismertető jegyei alapján jól körülírható. Egyik legfontosabb eleme, hogy a két fél, vagyis a bántalmazott és a bántalmazó, minden esetben ismerik egymást és közöttük családi, vagy intim kapcsolat van. A másik alapvető elemét az erőszakos magatartás, vagy annak jelei képezik. A családon belüli erőszak fogalma a fizikai bántalmazás mellett a lelki terrort, a szóbeli bántalmazást, a szexuális és gazdasági erőszakot is magában foglalja.

„A családon belüli erőszak fogalmi körébe tartozik minden, a családtagok által egymás sérelmére elkövetett, megvalósuló sérelem.”¹

„A családon belül elkövetett, a családtagok ellen irányuló cselekményeket az életkortól és a nemi hovatartozástól függő egyenlőtlenségek okozta anyagi, érzelmi és szexuális függőség különbözteti meg az erőszak más formáitól, még ha a megjelenési formájukban hasonlóak is”.²

Maga a **bántalmazás** egy nagyon tág fogalom. Bántalmazni nem csak fizikai értelemben lehet valakit, hanem lelkileg is okozhatnak a bántalmazottnak sérülést. Az erőszak olyan személyek ellen bontakozik ki, akik különféle szempontból gyengébbek, kiszolgáltatottabbak és sebezhetőbbek.³

A pszichológia a családon belüli erőszak három megnyilvánulási típusát különbözteti meg: a házastársak közötti, a gyermek elleni és a családban élő idős személy elleni erőszakot. Mind a három típus esetében jellemző, hogy az erőszak formája nem csak fizikai bántalmazás lehet, hanem a szándékos és rendszeresen előidézett lelki terror is, illetve a szexuális erőszak.

Szaknyelven a bántalmazásokat abúzusoknak nevezik. A tapasztalatok szerint az abúzusok egyes fajtái általában együtt, egymást váltva jelentkeznek. Az „asszonyverés” rendszerint párosul a folyamatos lelki gyötréssel, és van, amikor kiegészül a nemi erőszakkal is. Ezek az események nincsenek elszigetelve egymástól, egy folyamat részeit képezik, amelynek kezdete számos esetben észrevehetetlen. A folyamat első része az elszigetelés,

¹Miskolci Gyermekvédelmi Központ: Tájékoztató, módszertani útmutató a családon belüli erőszak egyes kérdéseivel kapcsolatban, Miskolc, 2007 (kézirat)

²Kerecsi Klára, A védtelen gyermek. (erőszak és elhanyagolás a családban), Budapest, 1995

³<http://www.apaportal.hu/hirek/10/05/06/bantalmazas-fogalma>

elmagányosítás, melyhez kapcsolódik a partner önbizalmának fokozatos gyengítése és aláásása, amely a „semmirekellőség” éreztetése felé tart.

A családon belüli erőszaknak öt fajtáját különböztetjük meg: a szóbeli, a lelki, a testi, a szexuális és a gazdasági (anyagi) erőszakot. A felek között valamiféle intim, közeli vagy akár bensőséges kapcsolat van. Ilyen családi viszonyok a következők lehetnek:

- a párkapcsolati viszony
- szülő-gyerek viszony
- egyéb együtt élő személyek viszonya

„Általában elmondható, hogy a családon belüli erőszak olyan személyeket ér, akik valamilyen szempontból kiszolgáltatott helyzetben vannak, az őket bántalmazó elkövetővel szemben. Ugyanakkor a családon belüli erőszaknak leginkább kitett két csoport a nők és a gyerekek”.⁴

A családon belüli erőszak fajtái:

- a) Verbális (szóbeli) erőszak: - a szavak sokszor jobban fájnak, mint a tettek, mivel a fájó szavak mélyebb és maradandóbb sebet okozhatnak. A szóbeli bántalmazás során az elkövető úgy okoz fájdalmat, hogy valójában egy ujjal sem ér a bántalmazotthoz. Folyamatosan kritizálja, gúnyolja, fenyegetésével gyötri és félelemben tartja az áldozatot, aki mindeközben megalázottá és magányossá válik, önbizalma megrendül és állandó félelemben él.
- b) Lelki erőszak: - az alapvető érzelmi igényeknek a megtagadása. A bántalmazó az áldozat elmagányosítására, és elszigetelésére törekszik. Ilyen a munkától, barátoktól, rokonoktól való eltiltás, az önbecsülés fokozatos szétzúzása, az indokolatlan féltékenység, félelmet keltő viselkedés, a folytonos számonkérés és hibáztatás stb.
- c) Testi erőszak: - amikor a bántalmazó megüti, megrúgja, megtépi a haját, vagyis testi fájdalmat okoz az áldozatnak.

⁴NANE Egyesület Miért marad??? Feleség és gyermekbántalmazás a családban Hogyan segíthetünk?

Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára, Budapest 2006. 11.o.

- d) Szexuális erőszak: - minden olyan nem kívánt szexualitással kapcsolatos magatartásra kényszerítés, amely a partner számára félelmet keltő, visszataszító. A szexuális erőszak a házasságon belüli bántalmazási folyamat szerves része, a folyamatos kínzás és hatalomgyakorlás egyik megnyilvánulási formája. Itt a bántalmazó kielégülését a partner szenvedésének látványa és a felette gyakorolt totális hatalom érzése okozza.
- e) Gazdasági erőszak: - amikor a bántalmazó a pénzt és a megélhetési feltételeket vonja el, vagyis a teljes anyagi függőségben tartás. Ebben az esetben az áldozatnak minden nap el kell számolnia azzal, hogy éppen mire költött és miért volt szükséges az adott dolog megvásárlása.⁵

A bántalmazó

A családon belüli erőszak nem azért történik meg, mert a bántalmazó elveszíti az önkormánytált önmaga felett, valójában azért mert az agressziót tudatosan használja úgy, hogy uralkodjon az áldozat felett. A bántalmazó manipulálja, szabályozza és hatást gyakorol az áldozatra. A bántalmazónak, hogy az uralmát gyakorolhassa, rendszeresen bizonyítani kell, hogy az, aki a hatalma alatt van, az a személy rossz és elviselhetetlen, ezért nevelésre, fegyelmezésre szorul.

A bántalmazás nem egyszerűen a feszültségből és idegességből fakadó cselekmény. Az esetek nagy részében ez a folyamat rendszeres és céltudatos cselekedet. A bántalmazónak a legfőbb célja, hogy uralja, terrorban tartsa és hatalmat gyakoroljon a folyamatos félelemben tartással, megalázással. Az áldozat így teljesen kiszolgáltatott és alárendelt helyzetbe kerül. Ez a folyamat fokozatosan alakul ki és állandósul a félelem és a fenyegetettség érzése. A folyamat kezdetén az áldozat általában úgy érzi, hogy ez a helyzet miatta alakult ki, és saját magát hibáztatja a történetek miatt, hogy a partnere egyre türelmetlenebbé, egyre idegesebbé és agresszívabbá vált. Így a bántalmazott azt érzi, neki

⁵Sorsunk és Jövők Szeretet Szolgálat, Családon belüli erőszak, Szóbeli, lelki és gazdasági erőszak,
http://www.sorsunk-jovonk.hu/csaladon_beluli_eroszak_szobeli_gazdasagi_eroszak.html

kell alkalmazkodnia, ezért megváltozik külsőleg és belsőleg is. Így egyre többet ad fel magából, az egykori személyiségéből és egyéniségéből. Azt hiszi, hogy így minden visszafordítható és minden olyan szép lesz, mint a kapcsolatuk elején. A bántalmazási folyamatnak az egyik legdrasztikusabb pontja az, amikor az áldozat rájön arra, hogy ő hiába próbált mindent megtenni, hiába próbált alkalmazkodni akkor is lesz ok az üvöltözésre, fenyegetésre és a testi bántalmazásra.

A folyamatot az nehezíti meg a legjobban, hogy a durvaságot és a tettlegességet szép napok váltják fel, és így időszakonként elviselhető és kellemesnek is mondható. Ilyenkor érzi azt az áldozat, hogy még mindig van remény és mindent megtesz azért, hogy ez a helyzet így maradjon. Ez az úgynevezett „nászút periódus” amely az esetek háromnegyedében szerves részét képezi az erőszakos folyamatnak. A folyamatra tehát a ciklikusság jellemző.

A **bántalmazási ciklus** három szakaszból áll:

- a feszültség növekedésének szakasza
- akut bántalmazási periódus
- mézeshetek, ahol a bántalmazó ígérgeti, hogy „megjavul” és csak most az egyszer bocsájtunk meg neki.

Az első szakasz a feszültség növekedésének szakasza, amikor a bántalmazó ingerlékeny és türelmetlen. Azt lehet mondani, hogy szinte minden kihozza a sodrából, így a feszültség fokozódik, ami incidensben csúcsosodik ki. Ilyen lehet a szóbeli sértés, ordibálás, esetleg felpofozás is.

A második szakasz a vihar kitörése, vagyis az akut bántalmazási sorozat, amely a tettlegességig, a súlyos bántalmazásig és a nemi erőszakig is elmehet.

A harmadik szakasz a mézeshetek, vagy „nászút időszak”. A bántalmazó itt minden tettéért bocsánatot kér, és megígéri, hogy többet ilyen nem fog előfordulni. Az áldozat így teljesen elbizonytalanodik, és nem tudja, mitévő legyen. Ez a bizakodás csak illúzió, mivel a folyamat nem áll meg és ez után az időszak után minden előről fog kezdődni. Ez az időszak napokig, hónapokig is eltarthat mire újabb brutális bántalmazás bekövetkezik.

A folyamatra jellemző, hogy a bántalmazások egyre kegyetlenebbek és könyörtelenebbek lesznek, illetve a „nászút periódusok” egyre rövidebbek lesznek, vagy eltűnnek.⁶

A családon belüli erőszak okait magyarázó elméletek

A családon belüli erőszak jelenség okaira a kutatók különböző magyarázatokat találtak. Hat elméleti magyarázat csoport állítható fel a partner, vagy házastárs elleni erőszak okaira vonatkozóan.(Gelles, 2002)⁷

1. A szociális tanuláselmélet szerint, az ember gyermekkori családjában tanulja meg azt, hogyan kell viselkednie, hogyan sajátíthatja el a családi szerepeket (férfi, női és gyermeki szerep). Azok a személyek, akiket gyermekkorukban bántalmaztak, illetve tanúi voltak annak, hogy a szülők a veszekedéseket és konfliktusokat erőszakkal oldották meg, azok maguk is megtanulják, és felveszik ezt a viselkedésformát. Így a későbbiekben e személyek nagyobb eséllyel kerülnek a bántalmazó helyébe, vagyis az erőszak újratermelődő és visszavezethető a gyermekkori tapasztalatra.
2. A szociális helyzet és megbirkózási képesség elmélet szerint, a családon belüli bántalmazást két fő tényező okozza. Az egyik, hogy a családban hirtelen olyan szociális és anyagi helyzet alakul ki, amelyre a családtagoknak nincs megfelelő megoldási, küzdelmi stratégiájuk, pl.: szegénység, ami olyan helyzetet teremt elő, hogy kiváltja az erőszakot. Ezt a kulturális normák erősítik, vagyis, hogy az egyén megtanulja, hogy a társadalomban a konfliktusok leghatékonyabb megoldási eszköze az erőszak lesz.

⁶Morvai Krisztina Terror a családban, A feleségbántalmazás és a jog

⁷Idézi Tóth Olga A családon belüli, partner elleni erőszak
https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:VoD6bs3zlpEJ:www.szazadveg.hu/files/kiadoarchivum/totho_szerk.doc+&hl=hu&gl=hu&pid=bl&srcid=ADGEESjktM49KD00YIJl_K-WxX6sW7Igp5l35kSd6agjkh5Rg75s1IfnExs2E2ZkmtKLpVHea48PLjRzcDlufo-AJ7Yja4a5pLk4TeU4MJpEXWtWyLSnUaaZJbFBwsIHjIh6g6yFqt2H&sig=AHIEtbQ5uAKydaQ4sO9XuiipOJ9EEYbWIA

3. A rendszerelméleti magyarázat szerint a családtagok elleni erőszak a család, mint rendszer működéséből fakad. Vagyis a család, mint rendszer kiváltja, egy-egy pillanatban növeli vagy csökkenti az erőszakot.
4. Az erőforrás elmélet szerint a család tartalmazza a tényleges erőszak, kényszer, vagy legalább az erőszakkal való fenyegetés bizonyos fokát. Minél több (szociális, anyagi, személyes) erőforrása van valakinek, annál inkább érvényesíteni tudja akaratát, egy csoporton belül. Ha valakinek nyilvánvalóan sok erőforrása van, az kevésbé szorul rá arra, hogy az erőszakot nyíltan alkalmazza, mivel hatalmát elfogadják a többiek. Ha nincsenek meg ezek a képességei, amivel tekintélyt tud nyerni a családban akkor „kénytelen” az erőszakhoz folyamodni a domináns szerep fenntartása miatt.
5. A csereelmélet a költség-haszon dimenzióiban magyarázza az erőszakot, vagyis ha nagyobb a „jutalom” a partner bántalmazása esetén, mint amekkora a „ráfordítás”, akkor a bántalmazó úgy érezheti, hogy megéri ehhez a viselkedéshez folyamodni. Tehát ha az erőszakos viselkedés elfogadott, vagy támogatott, de a viselkedés büntetése, vagy a felelősségre vonás veszélye alacsony, akkor az emberek egy része ehhez folyamodik.
6. A patriarchátuselmélet szerint a férfiak hagyományos, családon belüli hatalmával és a nők alárendelt szerepével magyarázza a családon belüli erőszakot. Ebben az esetben az erőszak hatalmi kérdés, mivel a nő alárendelt szerepben van, így ez automatikusan magával vonja az erőszakot. Itt tulajdonképpen maga a társadalom tartja fenn és termeli újra a családon belüli erőszakot.⁸

⁸Tóth Olga A családon belüli, partner elleni erőszak

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:VoD6bs3zlpEJ:www.szazadveg.hu/files/kiadoarchivum/totho_szerk.doc+&hl=hu&gl=hu&pid=bl&srcid=ADGEESjktM49KD00YIJl_K-WxX6sW7Igp5l35kSd6agjkh5Rg75s1IfnExs2E2ZkmtKLPvHea48PLjRzcDlufo-AJ7Yja4a5pLk4TeU4MJpEXWtWyLSnUaaZJbFBwsIHjlh6g6yFqt2H&sig=AHIEtbQ5uAKydaQ4sO9XuiipOJ9EEYbWIA

Akiket érint a bántalmazás

A gyermekbántalmazás

A közhiedelemmel ellentétben tévhit, hogy a család csak szerető és védelmet nyújtó közösség. Sajnos bizonyos esetekben a legbrutálisabb erőszaknak a színtere. A családi erőszak magába foglalja a bántalmazást, testi gyötrést ugyanúgy, mint a partner, szülő vagy más személy részéről elkövetett szexuális kényszerítés különböző formáit. A kialakuló családi erőszaknak a vesztese általában a gyermek, aki az esetek többségében természetesnek véli, hogy a szülők a kialakult konfliktushelyzeteket erőszakkal oldják meg, mivel nevelkedése során a gyermek erre szocializálódott. Így eszébe sem jut, hogy ez ellen tegyen valamit, védekezzen. Az tény, hogy a szocializáció során a szülői hatalom gyakorlása elengedhetetlen, azonban ezzel az erővel való visszaélés felboríthatja a családi kapcsolatok rendszerét.⁹

Gyermekebántalmazásnak nevezzük, ha valaki sérülést, fájdalmat és szenvedést okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt nem jelenti, illetve nem akadályozza meg. A gyermeket nem csak a családon kívül, hanem a családon belül is érhetik sérelmek. A gyermek ellen elkövetett erőszak magában foglalja a testi és lelki bántalmazást, a szexuális visszaélést, az elhanyagolást, vagy hanyag bánásmódot, a kizsákmányolásnak minden formáját, a veszélyeztetést, amely a gyermek egészségi állapotára, túlélésére, fejlődésére tényleges sérelmet eredményez.

Az elhanyagolás fajtái:

- Érzelmi elhanyagolásnak nevezzük, amikor az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretet kapcsolat hiánya, a gyermeknek a szülőhöz való érzelmi kötődésének durva mellőzése vagy elutasítása történik. Ide tartozik, amikor az apa bántalmazza a gyermek jelenlétében az anyát.
- Fizikai elhanyagolásnak nevezzük, amikor az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya és a gyermek védelmének az elmulasztása történik akkor, amikor a gyermek veszélyhelyzetbe kerül, veszélynek van kitéve.

⁹Család segítség elmélete és gyakorlata Szöveggyűjtemény, Kerezsi Klára A gyermek, mint áldozat

- Oktatási-, nevelési elhanyagolásról beszélünk, amikor a szülő a gyermekére vonatkozó iskolalátogatási kötelezettségének, a javasolt speciális képzésének és fejlesztési szolgálatok igénybevételének nem tesz eleget.¹⁰

Férfiak sérelmére elkövetett bántalmazás

Tény, hogy a családon belüli bántalmazások, a testi erőszakkal végződő esetek 95%-ban a bántalmazó fél a férfi, a maradék 5%-hoz a férfit bántalmazó nők, illetve a leszbikus és homoszexuális partnerüket bántalmazó melegek tartoznak.¹¹

A férfi bántalmazások során a nők által elkövetett, személy elleni bűncselekmények nagy részében dominál az életveszélyes testi sértés és a súlyos testi sértés. Általában ezek a bántalmazások a férj ellen irányulnak és kevésbé az élettárs ellen. Ezek a bűncselekmények akkor következnek be, amikor az adott konfliktusok már annyira elhatalmasodnak, hogy nem tudják a felek megoldani ezeket a problémákat és megkezdődik a felek kölcsönös gyalázása. Ilyenkor a nők azok, akik kilépni vágnak a kapcsolatból, vagy válás formájában, vagy pedig úgy, hogy a férfiak fizikai eltávolítását szorgalmazzák.¹²

Ranschburg Jenő pszichológus szerint a férfiak az esetek nagy részében elvből, lovagiasságból, nem védik meg magukat. Persze vannak olyan esetek ahol a férfiak túllépnek ezen a gáton és maguk is új, illetve súlyosabb sérülést okoznak partnerüknek. Azt, hogy hány férfit bántalmaz a felesége, nagyon nehéz megtudni, mert csak kórházi és bírósági esetek szerepelnek a statisztikákban.

Tamási Erzsébet szerint, nem fér bele a hagyományos férfi szerepbe az, hogy őt otthon bántalmazzák, megalázzák és terrorban tartják. A férfiak tagadják, hogy a sérüléseket otthoni bántalmazás során szerezték volna, mivel szégyellik, hogy otthon a feleség bántalmazza őket.

¹⁰Sorsunk és Jövőnk Szeretet Szolgálat, Családon belüli erőszak, A gyermekbántalmazás
http://www.sorsunk-jovonk.hu/csaladon_beluli_eroszak_gyermekbantalmasas.html

¹¹ NANE Egyesület, Tények és tévhitek a családon belüli erőszakról
<http://www.nane.hu/eroszak/vaw/tenyektevhitek.html>

¹²Család segítés elmélete és gyakorlata Szöveggyűjtemény, Tamási Erzsébet Férfiak sérelmére elkövetett családon belüli erőszak

Az férj bántalmazás során két gyakori tényező játszik fontos szerepet. Az egyik, hogy a konfliktusok illuminált állapotban, ittasan történnek, amely a bántalmazáshoz vezet. A másik gyakori tényező a pénzzel kapcsolatos, anyagi helyzetben történő változás. Ebben az esetben a férj a családfenntartó szerepet nem képes betölteni, amely általában a kapcsolatok megromlásához vezet.

Tamási Erzsébet szerint két női elkövető létezik:

- Az alacsony iskolázottsággal rendelkező, hátrányos helyzetben élő nő, aki akkor válik bántalmazóvá, ha a hasonló adottsággal rendelkező partnere elveszíti a munkahelyét.
- A másik típus, legalább érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező nő, aki akkor válik agresszorral, ha partnere is ugyanilyen helyzetű és hirtelen megrendül az anyagi helyzetük.¹³

Idősbántalmazás

A bántalmazás nemcsak a partner és a gyermekek ellen irányulhat. A családon belüli erőszak magában foglalja a felmenőket, szülőket ellen elkövetett bántalmazásokat. Az idősbántalmazásnak sajátos tipológiája van. Egyrészt az idős személyek ellátására, gondozására szolgáló szociális és egészségügyi terület nem megfelelőképpen működik. Ehhez a szektorhoz két kockázati tényező, a szegénység, valamint kor alapján történő hátrányos megkülönböztetés kapcsolódik.¹⁴

2002-ben a WHO által kiadott idősök ellen elkövetett bántalmazások alapvető felosztása a következő:¹⁵

- Elhanyagolás vagy elszigetelés. Ilyen, ha az idős személyt magára hagyják, társadalmilag szegregálják.
- Idős személy ellen elkövetett erőszak, amikor alapvető jogait sérti meg a bántalmazó.

¹³Nők Lapja Café, Terror és bántalmazás- ha a férfi az áldozat
<http://www.nlcafe.hu/ezvan/20100728/terror-es-bantalmazas-ha-a-ferfi-az-aldozat/>

¹⁴Családsegítés elmélete és gyakorlata Szöveggyűjtemény, Gyurkó Szilvia Idősbántalmazás a családon belül

¹⁵Idézi: Gyurkó Szilvia, Idősbántalmazás a családon belül

- Szegénység, amikor az alacsony pénzügyi helyzete miatt az idős személy nem érvényesül a döntéshozó helyzetekben

Ezekben az esetekben a bántalmazó legtöbbször a bántalmazottnak a gyereke, unokája, vagy férje, illetve felesége. A sértett és a bántalmazó általában együtt lakik. A bántalmazott kiszolgáltatott helyzetben van, mivel gondozásra szorul, vagy esetleg magatehetetlen, így nem képes megvédeni önmagát. Az idősek ellen is az erőszakos cselekmények, korábban felsorolt fajtáját lehet elkövetni.¹⁶

Magyarországi kutatás a családon belüli erőszakról

A kutatást a COLPI (Constitutional and Legal Policy Institute) megbízásából a TÁRKI-ban végezték, 1998-ban. A tanulmány a gyerekek helyzetének két metszetével foglalkozott, a családon belüli fizikai bántalmazást, valamint a szexuális zaklatását tárta fel. Ez a kutatás volt Magyarországon az első, amely a családon belüli erőszak különféle formáinak előfordulását és gyakoriságát vizsgálta.

A kutatást kérdőíves, survey módszerrel végezték. Tóth Olga megállapította - és ezt részletezi is - hogy egy ilyen kényes téma esetében a legjobb módszer a félig strukturált mélyinterjú lenne, viszont ezzel a módszerrel csak kevés interjú dolgozható fel. A survey módszer nagyobb méretű minta esetén jobban használható, előnyösebb. A minta 1010 főből állt, akik kiválóan megjelenítik az ország felnőtt női lakosságát, akiket véletlenszerű mintavételi eljárással választottak ki.

A kutatás bizonyos kérdései kitérnek a gyermekek fizikai bántalmazására és szexuális zaklatására, feleség elleni fenyegetésre és bántalmazásra, gyermekkori tapasztalatokra, miért titkolják el a bántalmazási eseteket illetve arra, hogy a nők elleni bántalmazás ellen mit kellene tenni.

Kutatás legfontosabb megállapításai:

- A mai magyar társadalom a gyermekverésre „nevelési eszközként” tekint. A megkérdezettek véleménye szerint a szülőnek joga van megpofozni a gyermekét, ha az megérdemli. Ez az elmélet még azon személyek számra is elfogadott, akik nem élnek ezen eszközzel.

¹⁶<http://nokjoga.hu/book/export/html/288>

- A gyerekek szexuális zaklatása a kérdezettek szerint egy igen gyakori jelenség Magyarországon. A gyerekek szexuális zaklatása a minta 50%-a szerint sok gyerekkel előfordul, és ez érzékenyen érinti a nőket. A gyermekkori szexuális bántalmazás a szülői veréssel gyakran együtt jár.
- A mintába került nők 8%-val fordult elő, hogy partnere szexuálisan bántalmazta.
- A házasságon belüli erőszak áldozatait, ha az esetet meg is osztották valakivel – általában a barátnőjükkel, vagy más rokonnal - a rendőrséghez kevésbé fordultak.
- A házasságon belüli erőszak jogszabályi hátterével a megkérdezettek 45%-a nincs tisztában.
- Az „asszonyverés” és nemi bántalmazás a válások egy részében nyilvánvalóan szerepet játszik.
- A megkérdezettek túlnyomó többsége azt gondolja, hogy teljes mértékben családi ügy az, hogy ha a férj és feleség bántó és megalázó dolgokat mond egymásnak. A megkérdezettek fele szerint nem tartozik senkire, se ha a házastársak veréssel, erőszakkal fenyegetik egymást, illetve ha a férj megpofozza a feleségét. Összefüggés fedezhető fel a gyermekkori és felnőttkori fenyegetettség között, hiszen akik gyermekként veszélyeztetett, fenyegetett környezetben nőttek fel, azoknak kétszer akkora esélyük van arra, hogy felnőtt korukba is hasonló helyzetbe kerüljenek.
- A megkérdezettek túlnyomórészt úgy gondolják, hogy azokat a nőket, akiket bántalmaznak, a szégyenérzet, a félelem tartja vissza, hogy segítséget kérjenek és feljelentést tegyenek a partnerük ellen.¹⁷

Empirikus kutatás

¹⁷TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok 12.: Tóth Olga: Erőszak a családban, 1999., Budapest
<http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a396.pdf>

Témaválasztás magyarázata

A családon belüli erőszak kérdésköre az egész világon igen elterjedt és sokakat érintő probléma. Napjainkban is létező jelenség, amely mindig is jelen volt, amely a „zárt ajtók mögött” zajlott. A családon belüli bántalmazásokra sokan úgy tekintenek, hogy az magánügy, pedig egy családban, egy közösségben ez a jelenség nem csak egy, hanem több személyt is érinthet. Az esetek többségében a férfi a bántalmazó és a nő, illetve a gyermek ennek az elszenvedője.

Véleményem szerint a családon belüli erőszak nem magánügy és igenis fontosnak tartom azt, hogy erre az érintettek is rájöjjenek, és merjenek segítséget kérni. Fontos hogy tovább tudjanak lépni egy ilyen szituációból a bántalmazott nők és a gyermekek, ahol folytonos megaláztatásnak, sértésnek és verésnek vannak kitéve.

A kutatásom során több alkalommal is mélyinterjút készítettem egy 21 éves lánnyal, akit édesapja gyermekkorától kezdve folyamatosan bántalmazott. Az interjúk során elmesélte, hogy jó pár év elteltével a bántalmazott édesanyjánál, testvérénél valamint nála betelt a pohár és megszöktek otthonról, hogy végre normálisan, a folytonos megaláztatások és verések nélkül éljék tovább az életüket. Ezért tartom az ő esetüket egyedinek és érdekesnek, mert nagyon ritka az, hogy valaki kilépjen egy ilyen „családi életből”.

Vizsgálódásom során interjút készítettem Miskolcon, az Avason található Családsegítő Központvezetőjével, aki elmesélte, hogy mióta létezik, hogyan jött létre az intézmény, illetve azt, hogy kiknek és milyen úton-módon tudnak segíteni.

Kutatásom megkezdése előtt **hipotéziseket** állítottam fel, amelyek valójában csak sejtések. Ezek a következők:

- A családok konfliktusait a gazdasági illetve anyagi helyzet változása okozza.
- Ha a bántalmazó felet gyermekkorában megalázták, bántalmazták akkor a bántalmazó nagy valószínűséggel családtagjait megalázni és bántalmazni fogja.
- A bántalmazó a gyermekverést nevelési céllal fogja magyarázni.

- Azoknál a családoknál, ahol a bántalmazó tudatmódosító szereket használ, vagy alkoholt iszik, ezeknél az eseteknél a családtagok ellen hamarabb elkövet a bántalmazó valamilyen erőszakot.
- Aki már egyszeri alkalommal megütötte családtagját, az a személy nagyobb valószínűséggel megint meg fogja ütni családtagjait.

A 21 éves Renáta nevű lánnyal készített interjúim során ezeket az állításaimat szerettem volna alátámasztani.

Az interjú első dimenziójában a **családjával való kapcsolatáról** kérdeztem.

*„**Anyukámmal** nagyon jó a kapcsolat, mindig is jóba voltunk, ő olyan nekem, mint a legjobb barátom. Mindent meg tudok vele beszélni, és segít, hogy ha baj van, szóval a lehető legjobb. Teljes mértékben számíthatok rá.”*

*„**Tesómmal** ugye nem az, hogy rossz testvérek vagyunk de, mint egy átlagos testvéri pár civakodunk... Tesóm sokszor megvédett... Úgyhogy mi hárman így jól megvoltunk anyu, tesóm meg én. Mai napig ugye, hogy elköltöztünk a mai napig jól megvagyunk csak, apám az egy külön világ.”*

„Még ez így Általános Iskolába volt, hogy nem voltam rossz tanuló, négyes átlag felett volt mindig, de azért becsúsztam egy-két egyes vagy kettes...Fater nem szerette mikor egyest vittünk haza és meg se mertem neki mondani... mert tudtam, hogy lekever egy-kettőt. Tesóm se merte megmondani, hogyha rossz jegyet hozott.”

*„**Apukámmal** úgy mondanám, hogy volt jó is, meg rossz is a kapcsolat. Szóval vannak olyan pillanatai, amikor tök jó fej, meg segít, megkérdezi, hogy” mi a baj”? meghallgat, tanácsot ad, meg van olyan, amikor így elpattan az agya és tök mindegy, hogy mit csinálsz, az nem tetszik és, nem az hogy többet ne csináld, hanem rögtön emeli a kezét és leüt.”*

„Őszintén? Nem hiányzik apám. Jól megvagyunk így, miért hiányozna?”

„Ha kimegyünk, hozzá mindig felmerül, hogy miért mentünk el? És akkor én mondom, hogy gondolkozzál el rajta! És ekkor kérdi, hogy miért? Mondom, mert ütöttél minket! És erre mondja, hogy de csak egyszer-kétszer. Hát mondom én

többre emlékszem. Eltelik, egy óra nézzük az időt és akkor tesómmal megyünk haza anyuhoz.”

„Mára már megszakadt vele a kapcsolat... Nagyon ritka, amikor felhív, hogy na, mi újság? Körülbelül félévente egyszer, de nem is bánom, mert rengeteg sebet okozott...”

Az idézetek alapján látható, hogy a lány az édesanyjával, valamint a testvérével szoros kapcsolatban van, és hogy számíthatnak egymásra ezt az idézet is alátámasztja: *„Tesóm sokszor megvédett...”, „meg anyu ugye mindig megvédett...”*

Az első interjú készítése során azt tapasztaltam, hogy még annyira, nem mert megnyílni és próbálta mutatni, hogy az a bántalmazójával még elég jó a kapcsolata. A második interjú során egy sokkal mélyebb beszélgetés történt. Ahogy visszaemlékezett az esetekre többször is megcsuklott a hangja és könnyes volt a szeme, a végén már gyűlölettel és megvetéssel beszélt róla. Apjával való kapcsolatának az elhidegülését az is mutatja, hogy „fater”-nak nevezi.

Az interjú második dimenziójában a **bántalmazások**ról kérdeztem. Megkértem, hogy mesélje el a legkorábbi emlékét, hogy mikor ütötte meg először az apukája.

„Elég sokszor fordult elő, hát legelőször olyan négy éves lehettem. Méhészkedtünk és vannak ilyen tejes ládák vagy hordók, és azon mászkáltam és ott volt a csempén és eldőlt. Nem lett semmi baja a csempének meg semmi, de fater jött és mondta, hogy” összetöröd a csempét” és már rögtön ütött úgy hogy be is pisiltem...”

„Mikor még kicsi voltam volt olyan hogy a verések után sokszor bepisiltem...”

Látható, hogy kisgyermekként annyira meg volt ijedve ettől az új helyzettől, és akkora lelki traumaként érte, hogy még be is vizelt, vagyis testi tünetet is kiváltott benne ez a folyamat. A gyermekbántalmazásnak sokszor regresszív tünetei is lehetnek, ilyen például az ágybavizelés is. A gyermekben kialakuló hirtelen stressz, szorongás vagy félelem gyakran jár regresszív tünetekkel. A tünetek kialakulása függ az átélt trauma jellegétől, súlyosságától és ismétlődéstől és a gyermek életkorától. Azon gyermekek kezelése, akik testi vagy szexuális bántalmazást újra és újra átélnek, speciális felkészültséget igényel.¹⁸

¹⁸<http://sunrise.sote.hu/htsz/gadoros.htm>

„Volt olyan, hogy tesómmal civakodtunk Ezzel nem volt semmi baj, anya csak ott nézte jól nevetett, de apa meg ő mondta, hogy „Fejezzétek be”, meg ilyenek és akkor rögtön verte tesómat. ...Apámnak mindig hamarabb járt el a keze, minthogy gondolkodott volna”

„Meg volt olyan, hogy ne vigyük fel a kaját, de hát mi csak felvittük, mert, hogy ott volt a Tv, és akkor néztük a Tv-t közbe. És volt olyan hogy leejtettem és lecsúszott a tányér a tálcáról és kiömlött a kaja, és akkor megvert. Pedig összeszedtem meg mondtam, hogy feltakarítom, holott ugye állandóan én takarítottam fent...És ugye neki nem volt jó, mert „hányszor elmondtam,hogy ne hozzátok fel” meg ilyenek, és akkor anyu ugye mindig megvédett, akkor anyunak lekevert egyet, és akkor jött a civakodás meg minden. Tesóm ki jött a szobájából, beverte apámnak a képét. „

A történetből kiderül, hogy a bántalmazások nemcsak a lányt, hanem a testvérét és az édesanyját is folyamatosan érték. Ez egy gyakori jelenség, hogy a gyermekbántalmazás és az „asszonyverés” együttesen bekövetkező folyamat. Vagyis a feleségbántalmazás és a gyermekbántalmazás között szoros összefüggés van. Ez az összefüggés Morvai Krisztina szerint kettős mivel a gyermek nemcsak a saját sértésének, bántásának a részvevője lesz, hanem még azt is át kell élnie, aminek szem és fültanúja, hogy az anyját bántalmazzák, ezáltal szörnyű szenvedéseket kell átélnie.

„Mondtad, hogy ugye anyukád is kapott...”

„Látni nem nagyon láttunk, de én hallottam...anyu úgy kiabált, hogy „ne,ne,ne csináld, sajnálom” Én ott ültem a lépcsőn és nem tudtam, hogy most mit csináljak, mert lehettem vagy öt éves, vagy hat nem tudom, és ültem ott, hogy” most mit csináljak? Annyira tehetetlennek éreztem magam...”

Ez egy tipikus jelenség, amikor a gyermek hallja vagy látja a cselekményt. Interjú alanyom sem tudta, hogy gyerekként mit csináljon, mitévő legyen, és hogy hogyan tudna segíteni az anyukájának. Ez egy szörnyű élmény a gyermek számára, amikor végig kell néznie, hogy anyját éppen ütlegetik, rugdossák és tehetetlennek, védtelennek érzi magát.

„Mi váltotta ki a konfliktusokat?”

„Általában mindig valami pénzügyön problémáztak, én se értettem, hogy, miért mert nem voltunk annyira szegények. Sőt, de mindig a pénzen veszekedtek...”

Ez a kijelentése igazolja hipotézisemet, ami szerint a családok konfliktusait a gazdasági illetve anyagi helyzetnek a változása okozza. Számos konfliktusnak ez a gyökere.

Amikor a **bántalmazások gyakoriságáról** kérdeztem nem kaptam meglepő választ.

„Eleinte nem olyan sokszor. még amikor kisebbek voltunk, akkor tényleg csak akkor, amikor volt rá indok. Később, ahogy teltek az évek, akkor már így heti rendszerességgel... Az a szomorú, hogy sose kért bocsánatot...”

Ez a mondat alátámasztja azt a hipotézisemet, ami szerint, ha már valaki egyszeri alkalommal megütötte családtagját, az a személy nagyobb valószínűséggel megint meg fogja ütni családtagjait. Ez egy gyakori jelenség, hogy egy bizonyos idő elteltével a bántalmazások egyre sűrűbbek és egyre brutálisabbak lesznek.

Ha a sértettek egy szituációban nem úgy válaszoltak, ahogy szeretne volna a bántalmazó, ha nem tudta kiprovokálni az általa várt viselkedést, akkor a bántalmazások még brutálisabbak voltak.

„Igen... Mindig először cselekedett és aztán kérdezett. Hogy ezt „miért”? Meg ilyenek. meg az akasztotta ki a legjobban, ha nem mentünk bele a vitába. Mi csak úgy nyugodtan ültünk és akkor bólogattunk, vagy valami és nem az, hogy kiabáltunk egymásra. Ilyenkor többet kaptunk, mert még jobban felpumpálta magát...”

Az interjú alanyom azt említette, hogy eleinte csak akkor kaptak, amikor volt rá **indok**. Ez is rendszeresen visszatérő „magyarázat”, amikor a bántalmazó indokolja, hogy most éppen az adott pofont, rúgást, ütést mivel érdemelte ki a sértett. A bántalmazó mindig talál valami kifogást arra, hogy éppen miért üt, mi nem tetszik neki.

„Igen, mindig meg magyarázta, hogy miért. Meg hogy ezért most ne sírjunk, meg hogy ne vegyük rossz néven, ne haragudjunk rá, mert, hogy ez csak nevelés a számára, meg hogy őt is az apukája egyszer-kétszer megverte, meg kapott egy-két pofont. És akkor ebbe így kiskorunkba bele is törődtünk, aztán amikor így nagyobbak lettünk már akkor nem tetszett a dolog és elkezdtünk lázadni úgymond. Visszabeszéltünk...”

„Volt rá példa magamat hibáztattam. Persze én is követek el hibát. De nagyrészt ő volt a hibás, mert meglehetett volna szépen beszélni a legtöbb ügyet. De ő egyből támadt...”

„Napi rutinná nemvált, de heti biztos, hogy volt. 2-3 napi akkor már gyakran betelt a pohár. Már nem is nagyon indokolt csak ütött.”

„Volt, hogy jogos volt, de általában nem. Csak szerintem ideges volt, felhúzta magát valamin és akkor rajtunk töltötte ki a mérget.”

A gyermekbántalmazások során az is szinte minden esetben előfordul, hogy a gyermek magát vádolja, magát hibáztatja a pofonokért. Nem is csoda, hiszen a bántalmazó eleinte mindig okkal ver. Arra a legszörnyűbb rájönnie, ha már nincs ok és tudatosul benne az, hogy valójában ő is csak egy a családon belüli erőszak áldozatai közül. Gyakori indok, amikor a bántalmazó nevelési eszközként indokolja az ütést. A lány elmondta, hogy édesapját is gyermekkorában ezzel az okkal bántalmazták.

A **bántalmazás típusainál** már említettem, hogy öt félélt különítünk el. Ilyen a szóbeli erőszak, a lelki erőszak, a testi erőszak, szexuális és a gazdasági erőszak. Az interjú alanyom esetében beszélhetünk szóbeli bántalmazásról, lelki bántalmazásról valamint testi bántalmazásról. Számos esetben ócsárolta az apja, sosem volt jó, amit csinált, hiábavaló volt a munkája, az, amit éppen csinált.

„Pofonokat adott, meghúzta a hajunkat. Elég erős volt, úgyhogy eléggé fájt, főleg még kisebb korunkba ugye. Aztán mikor már nagyobbak lettünk utána akkor is elsírtam magam, de ugye milyen már hogy a saját apád, a saját véred üt.”

„Neki sosem volt jó semmi... Mindig csak bántott, hogy ez se jó meg az se jó. Ezt nem így kell csinálni. Mindig mondta, hogy csak ennyit kér, és ezt se tudom rendesen megcsinálni... Pedig én mindig próbálkoztam, és ez annyira fájt mindig és annyira rosszul esett... Ilyenkor mindig csak sírtam és olyan bénának éreztem magamat...”

„Nem minket csak ütött, szexuálisan sosem bántott volna...azt nem tudom, hogy anyucit így bántotta-e...”

A testi bántalmazásnak, ütéseknek, pofonoknak sok esetben megmarad a nyoma. Ilyenkor a sértettek mindig letagadják a valós cselekményt és kitalálnak valami hihető dolgot, hogy elestek, megcsúsztak és így próbálják kimagyarázni a sérülési nyomokat.

„Most jöttünk rá, anyuval beszélünk is nem rég, hogy akkor kellett volna szólni, mert faterom ugye megütött és akkor kicsi véraláfutás volt a nyakam, és Margó néni az osztályfőnökünk általánosba kérdezte, hogy mit csináltam. Hogy, hogy történt ez. Én nem mondtam ugye igazat, hanem azt mondtam, hogy leestem a fáról. Szóval nem mertem magamtól elmondani, meg anyu is azt mondta, hogy inkább ne mondjuk el, mert rosszul érezte volna magát. és azt mondta pedig jobb lett volna. Most már rájöttünk.”

„Engem lelkileg nagyon megviselt, de mára már megstopoltam a kis sebeimet”.

A testi bántalmazásnak a nyomait nemcsak a gyerekek, hanem a bántalmazott felnőttek is letagadják, igyekeznek a gyerekeik elől eltitkolni a sérülések valódi kilétét.

„Meg volt olyan, amire tisztán emlékszem, akkor is fent ültem a lépcsőn. Másnap mentünk osztálykirándulásra, valahova az erdőbe és anyunak volt itt egy seb az arcán, de én reggel azt nem is figyeltem, nem is láttam ugye, nagy lábba voltam, hogy osztálykirándulás meg ilyenek. És akkor már csak az erdőbe vettem észre, hogy ott a seb. És megkérdeztem tőle, hogy „mi az ott?” Meg „hogy került oda?” Akkor mondta, hogy, hát az ág megcsapta. De én tudtam, hogy nem az ág volt, de nem akartam rákérdezni, mert biztos rosszul esett volna neki, meg valamilyen szinten ciki lett volna, hogy faterink ilyen. Hogy üt minket.,,

A kutatásom harmadik dimenziójában a **segítségkérést** vizsgáltam, illetve arra voltam kíváncsi, hogy tudta-e valaki, hogy mi történik a családjukban.

„A barátom szerintem sejtette, hogy mi történik, de már nem emlékszem annyira rá, hogy említettem-e neki, de biztos tudta, hogy nincs minden rendbe. És hogy javarészt faterom miatt, mert anyukámat ismerte, még ha nem is annyira, de találkozott már vele.”

„Talán anyunak a barátnője. Ő talán tudhatta, mert csak elmondta neki anyu. De szerintem más nem nagyon.”

„Amikor megszöktünk otthonról akkor nagynéném ő segített mindenben. Anyunak a barátnője Jutka, ő is hozta a kocsit pakolták be a cuccainkat és akkor mentünk.”

Nem meglepő, hogy nem nagyon mertek segítséget kérni. Minden esetben fennáll az, hogy valójában szégyellik a bántalmazottak, hogy mi is történik a négy fal között, és ha az eset kitudódik, akkor a milyen fényt fog vetni a családra. Ezért inkább a bántalmazottak eltitkolják, és nem mernek beszélni az eseményekről és önmagukat örlik ezen.

„Hát igen javarészt én cipeltem a terhet... Később azért már úgy meg-megemlítettem egy-két embernek. De nem kerítettem neki nagy feneket. Mert nem akartam úgy erről beszélni. Ha szóba jött, akkor úgy elmondtam, hogy jó engem is megütöttek párszor, de nem akartam beszélni róla.”

„Egy kicsit féltem talán, hogy mi van, ha kitudódik...”

„Inkább attól, hogy a családra milyen fényt vet...Attól féltem, hogy mit fognak gondolni rólunk, emiatt nem is mertem fordulni senkihez...”

A kutatásom negyedik dimenzióját az otthonról való megszökést, **elköltözést** taglalja. Interjúalanyom elmeséli, hogy hogyan történt a költözés menete és, hogy valójában csak pár órájuk volt elmenekülni otthonról, amíg az apa nem tartózkodott otthon.

„ Hát ezt már tíz évvel ezelőtt is beszéltük, hogy költözzünk el, csak Tamás a testvérem azt mondta, hogy adjunk még egy esélyt . És ezt ugye elég sokszor eljátszotta. Két éve betelt a pohár, pedig csak egy apró-cseprő ügyön veszünk össze így az egész család. Felvittem a kaját, kiborult, feltakarítottuk és akkor is megütött minket. Anyu mondta, hogy jó elég volt nem bírja tovább, és akkor másnap nézte is a lakást. Harmad nap le is volt zsírozva, hogy akkor költözzünk, szép lassan hordozgatta a dolgokat, hogy ne tűnjön fel, és szó szerint menekülnünk kellett a saját otthonunkból. Mert 6ra ment dolgozni 7-re már mentek a fuvarozók, és akkor úgy pakoltuk be a dolgokat és gyorsan mentünk át a másik lakásba. Féltünk is, mondta nagynéném hogy „úristen már 2 óra már végez, mindjárt itt van, mindjárt itt van! „ De hál istennek nem jött fel, nem is zargat, azóta úgyhogy sokkal jobb. Sokkal jobb ott úgy hárman nyugalomba.”

„Fater elméletileg nem tudott semmit a költözésről. Egy csütörtöki nap volt, hogy elmentünk...”

„Tulajdonképpen meg kellett otthonról szökni?”

Igen. A saját otthonunkból...

„Mi volt a kiváltó ok, hogy elmentetek?”

„Az volt az utolsó, amikor megütött és felszakadt a szám, amikor elejtettem a kaját. és akkor ő kiakadt és ez volt az utolsó csepp. „

Ami számomra meglepő az egész szituációban, hogy hiába költöztek el, még valamilyen szinten a mai napig is függnek a bántalmazó apától, mivel a szülők még mai napig se váltak el.

A vizsgálódásom ötödik dimenziójában a **jelenlegi helyzetére**, jelenlegi környezetére voltam kíváncsi.

„Anyukának már az óta van is egy párja már egy éve. Úgy hogy jól megvannak nagyon rendes.”

„Milyen a kapcsolat anyukád új párjával?”

Egyszerűen Imádom őt. Tényleg nagyon jó fej. Viccelődünk, úgy tekint, ránk mintha a gyerekei lennének. Sőt nem is tesz különbséget köztünk és a saját gyerekei között. Anyuval is nagyon rendes mindig mennek valahova. Moziba vagy Színházba, városba vásárolni. Nem az hogy pénzen akarja megvenni a szeretetet, de ha, látja, hogy nekem nincs, cipőm akkor mondja hogy „jó gyere beülünk a kocsiba és megyünk”.

Saját tapasztalatom alapján elmondhatom azt, hogy jó volt azt látni, hogy az édesanyja és ő is túl tudott lépni és ki tudott kerülni ebből a folyamatosan bántó légkörből. Ezt a legjobban az bizonyítja, hogy az anyjának jelenleg új kapcsolata van és újra meg tudott bízni az őt ért bántalmazások ellenére egy férfin.

„Mára már túl vagyok és túl vagyunk mindenem. Engem lelkiileg nagyon megviselt, de mára már meg stopoltam a kis sebeimet”.

A lány is tovább tudott lépni és szavaival élve a sebeit meg tudta stoppolni. Én azt gondolom, hogy egy ilyen eseten túl teheti magát az ember, de valójában sosem fogja

elfelejteni azokat a sérelmeket, a megaláztatást, amit kapott és azt, sem hogy ezt a „szerető apjától” kapta, a saját vérétől.

Van segítség

Napjainkban számos szervezet, különféle alapítványok foglalkoznak a bántalmazott helyzetbe került személyek segítség nyújtásával. Ilyen például a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület, Sorsunk és Jövőnk Szeretet Szolgálat, SOS Krízis Alapítvány, Magyar Vöröskereszt, Nők Háza, Országos Gyermekvédő Liga stb.

Ezek a szervezetek próbálnak rövid, valamint hosszú távú segítséget nyújtani a bajba kerülteknek, különféle telefonos segélyvonalakkal. Próbálnak abban segíteni, hogy a bántalmazóval a kapcsolat megszakadjon valamint az új élet kialakításában. Ezeknél az intézményeknél olyan munkatársak dolgoznak, akik életük és idejük nagy részét a problémákkal küzdő személyek helyzetének megváltoztatására szentelik.

Vizsgálódásom során interjút készítettem Miskolcon, az Avason található Családsegítő Központ vezetőjével, aki számos információt mesélt az intézménnyel kapcsolatban.

„ Meséljen magáról az intézményről!”

„Ez a Családok Átmeneti Otthona, ez 2000-ben jött létre egy pályázati forrásnak köszönhetően és akkor még csak családok átmeneti otthonaként működött. Mára ez az intézmény már sokkal több mindent nyújt. Mi vagyunk a Családok Átmeneti Otthonainak országos módszertani központja. Működik egy 5 fős Krízis Központ, amely bántalmazottakat lát el. Ehhez a Krízis Központhoz kapcsolódóan van két darab, ilyen kiléptető lakásunk, ami szintén most már a mi hatáskörünkhöz kapcsolódik. Valamint vannak Félutas Házaink is.”

„A családok az átmeneti otthonában másfél évet tölthetnek el, ennyi az ott tartózkodhatóság, ezt ugye jogszabály szabályozza. A krízis ellátásban kétszer 30 nap. Félutas házakban maximum 5 évig tartózkodhatnak.”

Az intézmény vezetőjének elmondása alapján az intézmény fenntartásának a költségei a következőkből tevődik össze:

„Költségeinknek az 50%-a az állami normatív támogatásból van, egy olyan 30% az

ami pályázatok és a maradék 20% a segélyszervezetek, adakozók meg a különféle segélyezési akciókból, programokból vagy ilyen céges támogatásokból tevődik össze.”

„Konkrétan kiknek tudnak segíteni az intézmény?”

„Családok Átmeneti Otthona ez konkrétan a válság helyzetben lévő, lakhatásukat elvesztett, kisgyermekkel rendelkező családok.”

„A Krízis Központunk az a hírtelem menedéket kereső bántalmazott nők és családok számára nyújt segítséget.”

„Van még egy TANDEM nevezetű munkaerő piaci programunk, ott kifejezetten a 18-tól 35, 40 éves korú munkahelyükről visszacsúszott egyének és még itt vannak ilyen hirtelen átmeneti krízisbe került személyeknek, nekik ilyen egyszeri anyagi, természetbeli támogatást tudunk nyújtani.”

„Milyen gyakori, hogy bántalmazott férfiak jelentkeznek?”

„Hát mióta működük eddig életünkben egyszer fordult elő, hogy a Krízis Központba bántalmazott férfi jelentkezett, de ez azért van, mert más jellegű a férfiak bántalmazás, mint a nőknél. Ez ugye nem fizikai jellegű, hanem inkább érzelmi jellegű bántalmazás jellemző a férfiaknál. Ehhez meg nem mindig kell menekülniük legtöbbször.”

Ez az állítás bizonyítja azt, hogy a családon belüli erőszaknak az elkövetői főként férfiak, valamint az is kiderül, hogy a férfiakat a bántalmazó nők általában érzelmileg zsarolják, bántalmazzák.

„Milyen gyakorisággal keresik fel a bántalmazott nők az intézményt?”

„Hát azt lehet mondani, hogy igazából egy átlagban napi 3 kliensünk, van. Ez nem mind bántalmazott, de minden hétre jut egy. Minden napra jut egy hívás, hogy bántalmazták és keres valami lakhatási lehetőséget vagy valamilyen segítséget...”

„Bántalmazott nőknek még milyen segítséget tudnak még nyújtani?”

„Van egy ügyvédünk, aki megpróbálja megnézni mit, tehetünk. Van egy kríziskezelés, ami arról szól, hogy először megnézzük jogilag a bántalmazást, hogy

tudunk-e valamit kezdeni. Megnézzük, hogy tudunk-e feljelentést tenni az elkövető ellen. Itt a védelmet kell leírni és az elkövető ellen feljelentést tenni. Erre készül egy jogi terv, hogy hosszútávon mit tudunk a bántalmazások ellen tenni, hogy ez többet ne forduljon elő. Tehát hogy ilyen helyzetbe még egyszer ne kerüljön a sértett. A bántalmazottat olyan helyzetbe kívánjuk hozni, hogy jogilag védett legyen...”

„Az áldozatokkal legtöbbször pszichológus foglalkozik, ugye mert tudjuk, hogy nem véletlenül lesz valakiből áldozat, és ha mi nem foglalkozunk az áldozat szereppel, akkor az illető lehet, hogy ettől a férfitől elmenekül, de bele eshet még egy olyan kapcsolatba ahol ismét áldozat szerepben lesz és itt is valószínűleg bántalmazni fogják. Itt egy krízis pszichológus segít abban, hogy ez az áldozat szerep ez megváltozzon. Szintén a pszichológus segít abban, hogy a bántalmazás során átélt traumákat fel tudják dolgozni a szülők és gyerekek...”

„Van még a szociális munkás, aki pedig próbálja a hosszúságot megteremteni, tehát, lakhatási alternatívát keresünk, látogatjuk a természetes támogató rendszereket, segítünk jövedelmet teremteni például a családi pótlékot, át kell irányítani a munkanélküli segélyt, munkát kell keresni. Tehát ezeket mind a szociálismunkás segíti...”

„Milyen gyakori hogy a bántalmazott gyerekek keresik fel önöket?”

„Bántalmazott gyerekek így egyedül hogy őket bántalmazták nem jönnek hozzánk. ez inkább a gyermekek átmeneti otthonában fordul elő és ott szól, hogy őt bántalmazzák szülei. Mi így csak gyerekeket nem vehetünk föl. Hozzánk csak anyával együtt jön a gyerek...”

„Esetleg az már gyakrabban előfordulhat, hogy a gyermek elmondja a pedagógusnak, hogy bántalmazták és a pedagógus kezdi el keresni a lehetséges alternatívákat.”

Az interjú során kiderült, hogy az Avason található családoknak segítséget nyújtó intézményt főként bántalmazott nők keresik fel gyermekeikkel együtt. Az intézmény hosszú távú segítséget próbál nyújtani és törekszik arra, hogy a bántalmazottak kikerüljenek az áldozati szerepből, valamint az ott dolgozó személyek azon vannak, hogy a bántalmazott minél hamarabb új életet tudjon egyedül vagy a gyermekével kezdeni. Az intézet dolgozói mindenféle esetben próbálnak segítséget nyújtani.

Irodalomjegyzék:

Gyurkó Szilvia: Helyreállító igazságszolgáltatási technikák alkalmazásának lehetőségei a családon belüli erőszak eseteiben p. 353-366. In: Kriminológiai tanulmányok, 42. [Szerk.]: Irk Ferenc. Bp. Orsz. Kriminológiai Int., 2005.

Kerezsi Klára: A gyermek mint a családi erőszak áldozata. In: Gyermek- család- társadalom. Szociális munka gyerekes családoknál. Kézikönyv [Szerk.] Szilvási Léna. Bp. Hilscher Rezső Szocpol. Egyesület – ELTE Szoc. Int. Szociálpol. Tszék, 1996.

Kerezsi Klára: A védetlen gyermek. Erőszak és elhanyagolás a családban. Budapest. Közgazd. és Jogi Kvk., 1995.

Miskolci Gyermekvédelmi Központ: Tájékoztató, módszertani útmutató a családon belüli erőszak egyes kérdéseivel kapcsolatban, Miskolc, 2007 (kézirat)

Morvai Krisztina: Terror a családban, Kossuth Kiadó, 1998

NANE Egyesület Miért marad??? Feleség és gyermekbántalmazás a családban Hogyan segíthetünk? Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára, Budapest 2006.

Tamási Erzsébet: A családon belüli erőszakról- csendesebb, szentségtörő módon. In: Esély 14. 2003. 3.

Tamási Erzsébet: Bűnös áldozatok. A családon belüli erőszak férfi szereplői. - Budapest. : BM K., 2005.

TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok 12. Tóth Olga: Erőszak a családban, 1999., Budapest

Tóth Olga: Erőszak a családban. Budapest. : TÁRKI, 1999.

Tóth Olga: Gyermekbántalmazás a családban. In: Educatio. 1999,